

Fietsvakantie levert bijna € 1200,- op

Oscar Nuijten, voormalig projectcoördinator legionellapreventie bij kennisinstituut ISSO, is eind april 2015 met prepensioen gegaan en is op 4 mei gestart met een fietstocht van Midden-Turkije (Egirdir) terug naar Nederland.

Sommige wegen waren moeilijk begaanbaar...

Naast het genieten van het fietsen heeft hij deze fietstour gebruikt om donaties te genereren voor de Stichting Veteranenziekte. Daartoe heeft hij dagelijks een blog bijgehouden van zijn belevenissen en de volgers opgeroepen om een bijdrage per afgelegde km.

Legionella-onveilig reinigen fontein in Istanbul.

Het is een fantastische reis geworden met prachtige bezichtigingen, belevenissen en ontmoetingen.

De route die hij volgde liep door 11 landen van Egirdir, via Afyonkarahisar, Kutahya, Iznik, Yalova, Istanbul, Edirne, Krumovgrad, Blagoevgrad, Vidin, langs de Donau naar Belgrado, Vukovar, Budapest, Wenen, Regensburg, Frankfurt, Trier en Aken naar eindpunt Kerkrade.

Daarbij maakte Oscar voor een groot deel gebruik van delen van bestaande fiets(wandel)-routes zoals de Evliya Celebi way, de Sultans trail, de IJzeren gordijn route, de Limesroute (EV-6), de Altmühltal-route en als laatste de Vennbahn-route van Luxemburg naar Nederland. Voor details zie zijn reisblog www.cycle4fun.reislogger.nl.

Blauwe moskee in Istanbul.

Onderweg is Oscar behoorlijk wat legionella-onveilige situaties tegengekomen..

Hoog langs de Donau in Servië.

Uiteindelijk heeft Oscar in 11 weken een afstand afgelegd van 4190 km en hebben veel particulieren en enkele bedrijven (Filosoof bv, Kordes Advies en Kemper bv) 1 of meer eurocent per fiets-km overgemaakt naar de Stichting.

De uiteindelijke opbrengst is bijna € 1200,- geworden.

Even op een antieke fiets in Oostenrijk!

Natte koeltorens bron van besmettingen?

Sinds de Post CS besmetting in 2006 in Amsterdam lezen we de afgelopen jaren in voor- en najaar vaker van koeltorens gerelateerde legionella besmettingen. Lissabon 2014, Warstein, 2013, Edinburgh 2012. Ook dit jaar werd er in de pers weer een grote besmetting door een natte koeltoren gemeld. Door een uitbraak van Legionella in de New Yorkse wijk The Bronx zijn sinds half juli twaalf mensen overleden en meer dan 125 mensen besmet geraakt. Alle koeltorens in de wijk werden meteen onderzocht. De oorzaak van de uitbraak bleek te wijten aan besmette 'natte' koeltorens die de Legionella bacterie verspreidden via waternevel. Wie deze nevel inademt kan symptomen krijgen van legionellose besmetting. Ziekteverschijnselen zijn ondermeer: (combinaties van) hoofdpijn, koorts, hoesten en spierpijn. Als de diagnose snel wordt gesteld, is de besmetting met antibiotica goed te behandelen.

Een natte koeltoren is een installatie gebruikt voor het, middels een open constructie, afvoeren van overtollige warmte uit productieprocessen en gebouwen door middel van het vernevelen van water. Een koeltoren zorgt voor afkoeling van een gebouw en/of een industrieel proces. Een koeltoren is vaak nogal groot van omvang en bevindt zich meestal op hoogte. Dit voor een goede trek (lucht toe- en afvoer). Vaak is deze goed zichtbaar, tenzij deze om esthetische redenen is ingebouwd.

Er zijn droge en natte koeltorens. Droge koeltorens gebruiken alleen lucht. Natte koeltorens staan in open verbinding met buitenlucht die gebruikt wordt om het koelwater in te versproeien. De gedeeltelijke verdamping van dit koelwater zorgt voor een zeer sterke verhoging van het koeffect. Natte koeltorens zijn daardoor energie-efficiënter dan de meeste andere koelinstallaties.

Sinds 2008 zijn in ons land (meestal) gemeentes via de Wet milieubeheer verantwoordelijk voor het toezicht op natte koeltorens. Vanaf 2010 zijn de regels in de milieuregeling uitgebreid en is er een meldplicht voor nieuwe koeltorens. Bij grote industriële installaties voert veelal de omgevingsdienst (in opdracht van de gemeente) het toezicht uit. Doordat koeltorens die geplaatst zijn voor 2010 niet gemeld hoeven te worden, is het voor de overheid vaak niet duidelijk hoeveel koeltorens er werkelijk zijn binnen haar grenzen.

Ook in Nederland staan veel 'natte' koeltorens waar nog altijd niet voldoende onderhoud of beheer wordt toegepast. De waternevel die kan worden verspreid door die koeltorens kan Legionellose veroorzaken. Vooral koeltorens die in de buurt staan van een ziekenhuis, verpleeghuis of andere (medisch georiënteerde) zorginstelling waar mensen verblijven met een verminderd immuunsysteem vormen een risico (categorie 1). De nabijheid (< 200 m) van verzorgingstehuizen, hotels of andere gebouwen waarin zich veel mensen bevinden is een iets lager risico (categorie 2). Zelfs in de nabijheid (binnen 600 meter) van een woonomgeving kunnen koeltorens een gevaar vormen voor de volksgezondheid (categorie 3). Mensen kunnen ziek worden door het inademen van besmette

neveldruppels afkomstig van de koeltoren. Helaas houden de beheerders en eigenaren zich nog niet altijd aan de wet en regelgeving betreffende o.a. het beheer. Ook het up to date houden van de Risico Analyse en Beheersplan vormt nog een probleem. De overheid heeft hier nog niet voldoende zicht op. Hierdoor is een uitbraak zoals in New York ook in ons land altijd mogelijk. Vooral in het voor- en najaar lijken via de lucht overdraagbare legionella bacteriën relevante gevaren te kunnen opleveren. Dit kan te maken te hebben met klimatologische invloeden zoals (extra) vochtige klimaatomstandigheden in combinatie met hogere buitenlucht temperaturen (>20°C). Nader onderzoek daarnaar is nog nodig. Volgens de Atlas Leefomgeving, waar een registratie van natte koeltorens wordt bijgehouden, staan er in Nederland circa vierduizend torens. Daarvan is ongeveer 30% bij toezichthouders bekend. Deze staan ondermeer bij: elektriciteitscentrales, in de conservenindustrie, metaal- en kunststofindustrie, bij chemische procesindustrie en verfproducenten en ook in de petrochemie en papier- en kartonindustrie. Er wordt incidenteel ook gebruik gemaakt van mobiele / losse koeltorens.

De inmiddels geregistreerde natte koeltorens stonden veelal op utiliteitsgebouwen als luchtbehandelingsinstallatie/ klimaatbeheersing). Voorbeelden daarvan: (grote) kantoorgebouwen, ziekenhuizen, musea/theaters/bioscopen, universiteiten, hoge scholen (grote onderwijsinstellingen), Hotels en congresgebouwen, (Grote) sportaccommodaties/IJsbanen, fabriekshallen, datacenters, grootwinkelbedrijven, (lucht)(haven)terminals, post sorteerlocaties.

Natte koeltorens kunnen bij slecht onderhoud of beheer Legionellose ofwel de Veteranenziekte veroorzaken. Daarom is het belangrijk dat bekend is waar deze installaties staan. De atlas leefomgeving kan daarin een belangrijke rol spelen. Naast dat overheden in samenwerking die Atlas kunnen voeden met informatie is er ook een meldingsmogelijkheid voor burgers en bedrijven, waar zij (veronderstelde) koeltorens kunnen melden. Atlasleefomgeving.nl/nattekoeltorens zal dit najaar openbaar worden.

Overheden kunnen met hun vragen over natte koeltorens terecht bij de Helpdesk van Kenniscentrum InfoMil bij Rijkswaterstaat. Bedrijven kunnen hun vragen stellen op www.ondernemersplein.nl. Ook www.legionellavraagbaak.nl biedt veel nuttige informatie.

Jan Rullens
Milieu Adviseur Rijkswaterstaat
Kenniscentrum InfoMil ■

Uitnodiging*: Stichting Veteranenziekte organiseert het Legionella debat op 8 december 2015

Opvolging van het congres

'Ketensamenwerking Legionellapreventie 2014 - Sterker dan de sterkste schakel'

Wij, als bestuur van Stichting Veteranenziekte, hechten veel waarde aan uitwisseling van uw kennis. Over de grenzen van uw eigen vakgebied heen. U, die met elkaar de keten vormt in de bouw en die bij ons congres in 2014 via o.a. workshops heel duidelijk heeft aangegeven dat er nog heel wat te ondernemen valt in het kader van legionellapreventie.

Wat is er gedaan het afgelopen jaar en welke inzichten hebben we nu? Is er wel iets veranderd?

Het debat op **8 december 2015** is bestemd voor alle geïnteresseerden die een bijdrage leveren aan het terugdringen van het aantal legionellabesmettingen. Opdrachtgevers in de bouw, architecten, aannemers, installatieadviseurs, installateurs, waterbedrijven en eindgebruikers, zoals woningbouwcorporaties, zorginstellingen en bedrijven in de Leisure sector, politiek verantwoordelijken, lotgenoten en ervaringsdeskundigen.

Afscheidsreceptie Fred Bertrand.

Fred is teruggetreden als voorzitter van onze Stichting na meer dan 15 jaar. We willen na deze lange tijd, waarin hij met velen van u contact had en heeft, de middag afsluiten met een informele receptie met een drankje en een hapje. De aanwezigen op onze lotgenoten dag hebben daar al afscheid kunnen nemen.

Locatie:

NBC Congrescentrum Nieuwegein
Blokhoef 1
3438 LC Nieuwegein

Ontvangst Debat Receptie

14.30 uur
15.00 - 17.00 uur
17.00 - 19.00 uur

Het programma en de uitnodiging ook te vinden op onze website www.stichtingveteranenziekte.nl.
Aanmelden via e-mail: secretariaat@stichtingveteranenziekte.nl.

Om deze middag mogelijk te maken willen we u een (minimale) bijdrage vragen van € 45,00 pp. Graag na aanmelding direct over te maken voor bevestiging. Bankrekening nr. IBAN: NL92INGB0008245110.

Lotgenoten nodigen wij uit om gratis deze middag bij te wonen. Aanmeldingen zien we graag **uiterlijk 2 november 2015**.

We stellen het zeer op prijs als u deze uitnodiging wilt opnemen in agenda's in vak media en op websites.

Bij voorbaat hartelijk dank voor uw aanwezigheid!
Met vriendelijke groet,

Bestuur Stichting Veteranenziekte ■

* deze uitnodiging is alleen per e-mail verzonden naar de ons bekende adressen. Bij nieuw of gewijzigd e-mail adres ontvangen we graag bericht.

We hebben uw hulp nodig!

De inschrijving is gedaan voor de **Vakantie Beurs 2016!** De data zijn **12 t/m 17 januari 2016**.

Wilt u mee helpen de dagen goed in te vullen en wilt u samen met ons de bezoekers vertellen over Legionella?

Graag horen we van u of u aanwezig wilt zijn in onze stand. Misschien een hele dag, 1/2 dag of meerdere dagen! Wilt u bij voorkeur per e-mail naar secretariaat@stichtingveteranenziekte.nl een bericht sturen als u geïnteresseerd bent en welke dagen en hoe lang per dag u kunt.

Per brief of per telefoon mag natuurlijk ook, maar graag ontvangen wij uw enthousiaste bericht uiterlijk 2 januari 2016, maar liever z.s.m. Dan hebben we nog tijd om een schema te maken dat zo veel mogelijk voor een ieder passend is.

Hartelijk dank alvast!

Column

ESTHER HUYGEN

Het is een mooie dag .....

Om nu toch echt afscheid te nemen van de zomertemperaturen. Het is tijd voor sokken, laarzen en sjaal.

En dus ook tijd voor deze herfst-editie, waarvoor u zich rustig met een kop warme thee even in uw stoel mag nestelen, want we hebben veel informatie en nieuws voor u verzameld.

Het mooie nieuws is een ongelofelijk groot bedrag van bijna €1.200,- dat is ingezameld met de fietstocht van Oscar Nuijten. Het verslag leest u in deze nieuwsbrief of heeft u eerder al ingezien via zijn reis blog. Nogmaals dank Oscar voor dit mooie initiatief.

Zeer actueel is het informatieve stuk over koeltorens geschreven door Jan Rullens. Helaas waren onlangs in New York legionella besmettingen en doden te betreuren.

U heeft van ons een uitnodigingsbrief ontvangen om deel te nemen aan het Legionella Debat op 8 december 2015. Ik hoop dat u zich hiervoor wilt aanmelden. Het belang van legionellapreventie is groot. Tijdens het debat willen we vele partijen samen brengen om hierover na te denken en te discussiëren.

Wij nemen als Stichting absoluut afstand van de ingediende nota door de VVD waarin gepleit wordt voor minder regelgeving. Wij worden dagelijks geconfronteerd met verhalen waaruit blijkt dat dit niet de juiste weg is om legionellabesmettingen te proberen te voorkomen.

We zijn ingeschreven om met een stand aanwezig te zijn tijdens de vakantiebeurs 2016. De stand zal gedurende 6 dagen bemand moeten worden om aan heel veel bezoekers voorlichting te kunnen geven.

We vragen dus veel aandacht en hulp.

Ook voor de langere termijn zijn we nog steeds op zoek naar vrijwilligers die zich in willen zetten voor onze lotgenoten!

Graag tot ziens & groet,

Esther Huygen, voorzitter ■

Colofon

Deze Nieuwsbrief is een editie van Stichting Veteranenziekte.
Opgericht in 1999 naar aanleiding van de Legionella-uitbraak op de Westfriese Flora. Doelstelling: Stimuleren lotgenotencontact, belangenbehartiging slachtoffers, bevorderen preventieve maatregelen.

Stichting Veteranenziekte NL92 INGB 0008 2451 10

Vrienden van St. Veteranenziekte NL 89 RBRB 0789 7185 96

Donateurschap: € 26,50 per jaar (acceptgiro)
€ 25,- per jaar (automatische incasso)

Oplage: 700 exemplaren

Doelgroep: Donateurs, externen, artsen, GGD en media

Verschijsing: Vier maal per jaar
Verspreiding: Gratis
Lay-out: ORANJEBRUIN grafisch ontwerp, Den Haag
Druk: Drukkerij BorBo, Bovenkarspel

Stichting Veteranenziekte is een organisatie met ANBI-erkenning, uw gift is dus fiscaal aftrekbaar.

Kijk voor meer informatie op onze website:

www.stichtingveteranenziekte.nl

secretariaat@stichtingveteranenziekte.nl